

Syfte

Mitt arbete kommer att handla om schack för förskolebarn i förskoleklassen på min skola.

Syftet med den här uppsatsen är dels att ta reda på hur tidigt man kan börja lära barnen/eleverna spela schack och dels hur jag kan skapa ett schackintresse förskoleklassen. Jag vill också ta reda på hur man kan arbeta med schack bland 6-åringar i förskoleklass samt utarbeta ett pedagogiskt upplägg som fungerar att använda i schackundervisningen för dem.

De frågor jag främst söker svar på är vilken/vilka pedagogiska metod/er som man kan använda för att lära ut schack till elever i 6 – årsåldern.

Metod

De metoder jag tänkte använda mig av är den erfarenhet jag fått av schackkurser och av att ha arbetat med skolbarn i olika åldrar i schacksammanhang i skolan, på fritid och i skolans schackklubb.

Jag har också valt att gå igenom olika schackpedagogiska materiel samt intervjua personer som tidigare arbetar med schack i förskoleåldern för att forma ett eget pedagogiskt upplägg att utgå ifrån.

Under de lektioner jag har hållit har jag gjort observationer och reflektioner på barngruppen och även skrivit ner den respons jag fått från både barnen och deras föräldrar.

Dessutom har jag gjort en enkel enkätundersökning (se bilaga) hos barnens föräldrar för att se om de har kunnat märka ett ökat schackintresse hos barnen.

Bakgrund

Min egen schackbakgrund är inte så omfattande mer än att jag lärde mig reglerna som tonåring och spelade lite fritiden på skolraster och på bibliotek. Under de senaste 4-5 åren har jag haft olika grupper/klasser att spela och undervisa i på min skola.

Jag har gått Sveriges Schackförbunds kurser i skolschack och var med och bildade en skolschackklubb på min skola hösten 2009 där vi återkommande spelar schack både på skoltid och på fritidstid. Jag har även under tre terminer haft åk.4 & 5 i ”Elevens Val” schack en gång/veckan. Utöver detta har jag haft kontakt med andra som undervisar schack för förskolebarn och även gjort egna observationer och intervjuer bland barnens föräldrar.

På min skola finns en förskoleklass med 15 barn som jag har träffat 1-2 gånger/veckan och haft schackundervisning med. Vi har haft ca 30 min per tillfälle. Ibland har vi varit två pedagoger men oftast har jag varit själv med dem.

Hur har mitt pedagogiska upplägg sett ut?

Mitt mål med mina schacklektioner är att det ska vara roligt och att vi har en positiv och trevlig stund tillsammans. Det är viktigt att skapa en god stämning som jag tror gynnar ett bra inlärningsklimat.

Eftersom jag är intresserad av musik brukar jag alltid börja schacklektionen med en liten sång/ramsa (se bilaga) som barnen efterhand lätt kan lära sig.

Efter en kort genomgång om dagens övning delar jag upp eleverna i lämpliga grupper, både socialt och kunskapsmässigt innan vi börjar spela.

Vi fortsätter sedan metodisk att gå igenom ”schackfamiljen”, namn, värde, hur de står, går och slår m.m. Vi tittar även på brädet och pratar om koordinatsystemet

Vi spelar ca 20-25 min. olika övningar och uppställningar för att sedan tacka varandra, städa och avsluta med en kort genomgång av vad vi har övat och en liten utvärdering.

Under tiden eleverna spelar går jag runt och observerar och lär mig vilken nivå de är på så att jag kan para ihop jämnstarka par. Då kan jag också lägga mer tid på de riktiga nybörjarna som behöver mer hjälp. Ibland när det är ojämnt antal får jag själv spela mot någon och det brukar barnen tycka är extra roligt. Det är också viktigt att kunna para ihop eleverna ur ett socialt perspektiv, se vilka som fungerar bra tillsammans, vilka som inte ska spela ihop och även kanske kunna knyta nya kontakter inom klassen/gruppen.

Min erfarenhet av att undervisa 6-åringar är att de har svårt att fokusera en längre tid än 20-30 min utan då får man bryta med något annat. De får t.ex. röra lite på sig, ta frisk luft ute, ta en frukt eller drickapaus m.m. Därför gör jag en ganska kort genomgång för att sen låta de spela och träna mycket.

Tidigare forskning

Jag har tittat lite på liknande arbeten bl.a. ”Dansk förskoleskak”(N Skousen & dansk skoleskak 2013 s.8) vilket är ganska bra med en handledningsbok och övningsbok. Det man ska tänka på är att långt ifrån alla F-klassbarn inte behärskar att läsa och klarar därmed inte med övningsuppgifterna med läsinstruktioner.

Det är även svårt om man inte har gått igenom koordinatsystemet och kan uppfatta mönstret men man kan ändå använda det om man tar bort den danska texten med instruktioner vid övningarna eller berättar tydligt vad det står och hur de ska göra.

Jag har också tittat på SVTs undervisningsfilmer för barn och visat den gamla filmen från 80-talet med Hans Alfredson. Den är informativ och underhållande tycker jag och de avsnitt barnen har sett har de gillat. Avsnitten är också lagom långa och man kan bryta och använda valda delar.

Andra källor som jag använt är Svenska Schackförbundets schackinstruktion (J Hall 2011) och böckerna ”Schackma Ganchi och gudabråket” (Schackbyrå J Hall 2008 s.8) och ”Schackma Gandhi får en idé”(Schackbyrå J Hall 2010 s.7) som jag tycker är mycket illustrativa och pedagogiska att använda för 6-7-åringar.

Slutsats

De slutsatser jag kan dra av projektet är bl.a. att det går ganska bra att lära 6-åringar schack om man på ett lekfullt och lustfyllt sätt lär in det. Det är viktigt att variera och blanda med praktiska övningar och det är viktigt med pauser om är långa pass. Det går inte att ha för långa genomgångar om regler m.m. utan låta de spela så mycket som möjligt och vara med under tiden och stötta dem. Det är också ganska lätt att hitta tips och idéer samt färdiga koncept om hur man lär ut schack till nybörjare och barn.

Det är också uppskattat av föräldrar över lag när vi har haft schack i skolan. Även om den enkätundersökningen jag gjorde var enkel och inte alls omfattande ger den en fingervisning av att många tycker det viktigt med schack som komplement i skolundervisningen.

Mina erfarenheter under denna period är att det tyckte det var kul med schack och längtade efter dessa stunder/lektioner och frågade ofta mig: När ska vi ha schack igen? En del tyckte att lektionerna var alldeles för korta och ville spela mer.

Personliga reflektioner

Som pedagog kommer man ganska snabbt i kontakt med den schweiziske psykologen Piaget och hans teorier och beskrivning av barnet olika utvecklingsstadier och enligt Piaget har barnet inte utvecklat logiskt tänkande före 7 årsåldern. Schack är ju känt som ett logiskt spel men också lite ologiskt, tycker jag, med tanke på att man får ta alla pjäser utom kungen som man bara får hota(schacka). Därför kan man i nybörjarschack låta de få ta kungen för att vinna och avsluta spelet innan man går över på de riktiga reglerna.

Richard James (the Chess instructor 2009 s.126) säger t.ex. att hans erfarenheter av schack i de lägre åldrarna är att barnen har svårt att förstå begreppet "Schackmatt".

Det finns också andra svårigheter för barn under 7 år att kunna spela schack. Ex. att tänka i flera banor i förväg är inte så utvecklat och motoriken och koordinationen mellan öga – hjärna är inte den bästa. Här kommer dataschack väl till pass då man ej behöver de motoriska färdigheterna i samma utsträckning. Det är också allmänt känt att barn i 6-årsåldern har svårt att sitta stilla en längre tid.

Mina erfarenheter är också att barnen tycker att det är kul när de får slå ut en motståndarpjäs och de flesta planerar inte så mycket framåt utan har roligt för stunden. För att få dem att spela mer schack tror jag att man t.ex. kan ta fram schacket lite enkelt och okomplicerat, kanske låta ett schackbräda alltid stå redo på skolan/fritids. Man kan ha en rolig veckokluring uppsatt under veckan så de får gå och tänka på den ett tag eller ha ngn. rolig aktivitet i samband med schack, ex. sång musik, teater, lekar. Även att använda brädet och pjäser till andra aktiviteter. T.ex. använda rutorna på uteschacket till att räkna och hoppa på.

På fritidshemmet är det tyvärr inte så många som spontant tar ett bräde och spelar men jag tror det beror på konkurrensen av så många andra lekar/saker och vad kompisarna väljer.

Speciellt på sommaren är det lite extra svårt att få barnen att sitta inne och spela schack och därför är det mycket värt om man kan ha ett uteschack.

Jag tror i alla fall att om man börjar tidigt att så ett frö får de en bra grund och förförståelse till schack senare i skolan och inte minst till schack 4:an i åk.4. Man kan även försöka få in schack på schemat i skolan som en del av matematikundervisningen.

Det är inte omöjligt att man kan börja lära ut schack ännu tidigare än i 6 – årsåldern men då får man arbeta med barn i förskolan och på ett helt annat pedagogiskt sätt.

Resultat av enkätundersökning

Resultatet av föräldrars svar blev: (12 av 15 har svarat)

1. *Upplever du att ditt barn pratar om schack i skolan hemma?*

Aldrig/nej: 1 st. 8,3 %   Ibland/Kanske: 9 st. 75 %

Ofta/absolut: 2 st. 16,6 %   Vet ej 0 %

2. *Spelar du schack med ditt barn hemma ?*

Aldrig/nej: 3 st. 25 %   Ibland/Kanske: 8 st. 66,4 %

Ofta/absolut: 1 st. 8,3%   Vet ej 0 %

3. *Verkar det som ditt barn tycker det är kul med schack?*

Aldrig/nej: 0 st 0 %   Ibland/Kanske: 8 st. 66,4 %

Ofta/absolut: 5 st. 41,7 %   Vet ej: 1 st. 8,3%

4. *Tror du att schack kan hjälpa ditt barn i det allmänna skolarbetet och inlärningssituationen?*

Aldrig/nej: 0 %   Ibland/Kanske: 1 st. 8,3 %

Ofta/absolut: 11 st. 91,6 %   Vet ej: 0%

5. *Tycker du att det är viktigt och att vi fortsätter att använda schack regelbundet i undervisningen i F-klassen?*

Aldrig/nej: 0 %   Ibland/Kanske: 2 st. 16,6 %

Ofta/absolut: 10 st. 83 %   Vet ej: 0%

Bilaga 1.

.Enkätundersökningen

Jag har låtit intervju 12st av barnens föräldrar som har svarat på en enkätundersökning
Frågorna var:

1. Upplever du att ditt barn pratar om schack i skolan hemma?
2. Spelar du schack med barnet hemma?
3. Verkar ditt barn intresserad och tycker det är kul med schack?
4. Tror du schack kan vara till hjälp i det allmänna skolarbetet och inläringen?
5. Tycker du att man bör använda schack i undervisningen regelbundet i F-klassen?

Barnens föräldrar skulle bedöma fem frågor i fyra olika steg där:

1. Aldrig/nej
2. ibland/kanske
3. ofta/absolut
- 4 – vet ej

Schackrap

Kungen:

Det är jag som är kung och jag är bäst
Bestämmer över torn och häst
Och pekar ut var ni ska stå
Och visar sen hur ni ska gå
Jag är klok och vis och snyggast här
Och sprider en kunglig atmosfär

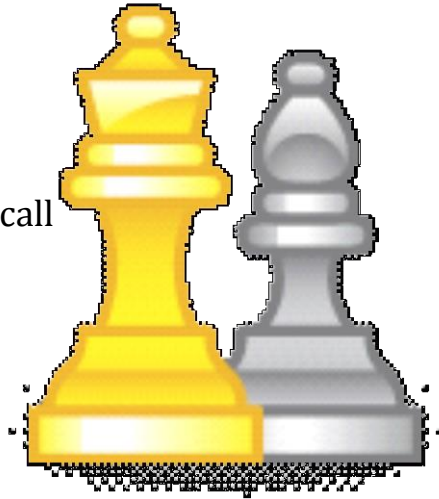

Damen:

Stopp ett tag! Vänta nu! - Det är ju inte bara du
Som styr och ställer i detta spel
Tror du det så tror du fel
Vi är många och vi kan gå
På olika sätt och även slå
Hota, vakta, slå och schacka
Alla pjäser får man tacka
Ska man lyckas i detta spel
Är samarbete en viktig del

My chess-mate

1. If you want to get smart
and don't know how to start
why don't you go and look for a king
When you're feeling small – just give him a call
and he will surely help you with everything

2. He brings a queen to the table
and a horse from the stable
and eight little pawns of course
and some bishop with friends – and I think that'll end
With some rooks and another horse

Refr.

Yes, yes we will rock you – chess, chess we will knock you
Yes, yes we will rock you – chess, chess, we will knock you

3., Some are black some are white
and we call the horse knight
It doesn't really matters at all
On a black and white board
you play all over the world
even if you're big or small

